

VELKOMMEN. Ved inngangen byr et skilt velkommen til Matskogen, bak ses det nye hjortegjerdet som delvis inngjerder området.

Frivillighet langt ute i skogen

2022 er som kjent frivillighetens år. Jeg har reist til Bergen for å bli med på en åpen dugnad som holdes hver torsdag ettermiddag i Matskogen på Landås av en gjeng med nettopp frivillige.

Tekst og foto: Susanne Friis Pedersen

Matskogen dekker 12 mål som dyrkes med matvekster som trær, busker, klatreplanter, urter og hovedsakelig flerårige grønnsaker. Stubber fra den tidligere ensidige granskogen som en gang stod her har nå blitt støtte for benk og bord, klatrestativ eller markering. Ensidig granskog ble til dyrket mark i 2012 da foreningen Bærekraftige liv tok over driften på området som de leier av Bergen kommune.

Bærekraftige liv

Bærekraftige liv ble startet i 2008 av tre familier og har siden utfoldet seg i flere retninger i organiserte, formelle rammer. Matskogen er en av disse. Her samles deltakerne gjennom en facebook-gruppe med Benedicte Bruun som et anker.

Til dagens åpne dugnad har hun forberedt opptak av potet og deretter setting av asparges på samme plassen. Da jeg ankommer er

fargerike poteter i gule, røde og blå nyanser i ferd med å graves opp. Etter hvert kommer flere til og det lages bål, forberedes suppe, te og salat til forsamlingen.

Benedicte har vært aktiv i Matskogen i seks år. Andre deltakere har vært her kortere, og de fleste har funnet veien hit via ulike kanaler. En av deltakerne forteller at han ble med i prosjektet via NAV-forløpet Sykt bra. Han fant dette prosjektet så bra og meningsfullt at han fortsatte å delta hver torsdag som frivillig, med et ønske om å bidra til en mer bærekraftig utvikling. En annen deltaker var også fornøyd med å komme til Matskogen, men fant det litt rotete.

Sant å si ligner Matskogen ikke akkurat en organisert tilrettelagt parsellhage. Det kan nok være utfordrende å orientere seg mellom stier, matvekster, ammetrær og gras. På den annen side kan en kanskje si at det er akkurat dette som er kontrasten til byens heftige rytmer og rette linjer.

Før dugnaden er omme er det kommet minst 20 deltakere.

Hjorten er også glad i Matskogen

Noen deltakere som har funnet frem uten kart og skilt er skogens hjort, og de liker godt vekstene på stedet. Gjentakende ganger har de beitet ned plantene i Matskogen. I år

har gruppen endelig fått opp et hjortegjerde rundt deler av arealet og plantet vekster dyrene kan bli mette av utenfor dette gjerdet, i håp om at beiteskader blir redusert. Ved inngangen finner vi et skilt som forklarer hvorfor gjerdet er satt opp med hyggelige ord om at turgåere fortsatt er velkomne innom.

Hva er en matskog?

Det kan være vanskelig å kategorisere Matskogen ut fra kjente definisjoner, den er sin egen. Inspirasjonen kom fra England og ligger nær «agroforestry design», hvor hagebruk kombineres med skogbruk. Noen vil si det er en skogshage, bare at det ikke er som en hage i en skog, men nærmere en etterligning av skog, med dyrking av spiselige arter. I tillegg har Matskogen i Bergen en sosial profil, fordi den er et samlingspunkt med frie rammer. Jeg møter denne ettermiddagen også en journalist som skal skrive om «å være seg selv for de som skiller seg ut».

En omvisning avdekker anlagte etasjer, stier og platåer med vekster i pottes, hvor skogens mus og andre dyr ikke umiddelbart forsyner seg med frøene og vekstene som skal bli til mat i et lengre perspektiv. Benedicte forklarer at perspektivet går 50 eller 100 år inn i fremtida og rommer, utover

FLITTIGE ARBEIDERE. Før dugnaden er omme er det minst 20 deltakere. Det skal mange hender til å drive en matskog.

matforsyning, intensjon om å binde karbon til jord, berike jordsmonnet og redusere utslipp av klimagasser.

Det er plantet over 100 forskjellige arter. Flere arter er samplanting av klatreplanter oppover kraftigere trær, for eksempel minikiwi eller druer oppover or *Alnus*. Samspillet ses også ved kombinasjon av tre og bunndekke, for eksempel mynte *Mentha* under plommetre. Inspirasjonen til designet med nivådelinger er hentet fra prinsipper for permakultur, hvor det er permanente (flerårige) vekster utvalgt etter vekstform og funksjon. Skogbunnen etter grantrær *Picea* er ikke særlig næringsrik, så her er plantet inn vekster som for eksempel gyvel *Cytisus scoparius*, som i samspill med knollbakterier i jorda fikserer nitrogen, hvilket hever næringsinnholdet i jordsmonnet. Ripsbusker danner kanter ved stier. Bjørnebærene danner sitt eget kratt, og denne torsdagen i september er mange av bærene modne.

Omstilling til annerledes mat

Benedicte forteller at noe av det som dyrkes ikke er så vanlig på spisebord i Norge. Det ser jeg når hun trekker frem ildkvede *Chaenomeles*, sibirfuru *Pinus sibirica* og apeskrekkte *Araucaria araucana* med spiselig frukt og frø. Dette er vekster som øker det biologiske mangfoldet uten at det truer den norske floraen. Det som høstes i Matskogen tilberedes derfor oftest over bål og

spises ved avslutning av den ukentlige dugnaden. Slik er det en felles utforskning av nye matvaner som er kortreiste, plantebaserte og bærekraftige.

Dyrket sopp på tømmerstokk

Et skilt viser til «soppriket», hvor det er tømmerstokker av ask og bjørk med innpodet spiselig sopp som silkekjuke *Trametes versicolor* og shiitake *Lentinula edodes*. Det er Joachim Ask som er pådriver for denne innsatsen, som fører seg naturlig

inn i skogens kretsløp. Joachim forklarer at det krever god tid å få frem sporer fra stokken av soppene for så å få de inokulert i enten treplugg eller på korn. Trolig er det mye å hente for innsatsen, ettersom det kan høstes sopp i flere år etterpå, inntil trevirket er oppbrukt.

Fremtidige planer

Nøtteproduksjon ser Joachim som et utnyttet potensial i Norge. Det ønsker han å jobbe mer med, parallelt med Matskogen, sopp og annen gartnerjobb. Benedicte orienterer om mulig fremtidig samarbeid mellom lokale foreninger som også jobber med økt bærekraft. En fra dugnadsgjengen forteller hvor mye han personlig får ut av å delta i Matskogen. Det gir ham mulighet til å leve med i naturens rytme. – Først venter man på at noe skal bryte frem, så vokser det så mye at det nærmest tar overhånd, dernest er det innhøsting og om vinteren inntrener en hvileperiode.

Lenker:

Bærekraftige liv (bærekraftigeliv.no)
Ask Permakultur

SPENNENDE PLANTER. Den østasiatiske minikiwien *Actinidia arguta* klatrer oppover or.

DET DYRKES. Jordskokk *Helianthus tuberosus* dyrkes også i Matskogen, hvor også stubber fra tidligere trær har mange funksjoner.

Planteliste over hva jeg så ved besøket

Klatreplanter

Drue, minikiwi, krattbjørnebær *Rubus langei*

Trær

Hassel *Corylus avellana*, valnøtt *Juglans regia*, kastanje *Castanea*, eik *Quercus* (spiselige nøtter), sibirfuru, apeskrekktre (begge har spiselige frø i kongler), lind *Tilia cordata* (spiselig blad til salat på våren og blomster til te), nepalesisk peppertre, plomme, eple (spiselig frukt), or (ammetre for andre vekster).

Busker

Ribes-arter, svarthyll *Sambucus nigra*, solbær, sølvbusk *Elaeagnus commutata*, tindved *Hippophaë* (spiselig bær), gyvel.

Vanlig lav vegetasjon i skog

Ramsløk *Allium ursinum*, geitrams *Chamaenerion angustifolium*.

Sopp podet på stammer

Silkekjuka og shiitake. (Dessuten fant jeg kamfluesopp *Amanita* seksjon *Vaginata*).

Vanlige hagevekster:

Potet *Solanum tuberosum*, jordskokk, mynte, løpstikke *Levisticum officinale*, timian *Thymus*, sitronmelisse *Melissa officinalis*, reddik *Raphanus sativus* (hadde satt spiselige skulper), rabarbra *Rheum rhabarbarum*, stolt-henrik *Blitum bonus-henricus*, valurt *Symphytum officinale* (til gjødsel), smørbutikk *Hylotelephium maximum*, kål *Brassica*, asparges *Asparagus*, kvann *Angelica archangelica*.

I FULL SVING. Dagens åpne dugnad omfatter opptak av potet og planting av asparges.

UTEN MAT OG DRIKKE, DUGER HELTEN IKKE. Dugnaden avsluttes med et felles måltid tilberedt over bål.

SOPP I SIKTE. Skiltet viser til soppriket med dyrking av sopp på tømmerstokker.

